

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1093/24

לפני:

כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופטת יעל וילנר
כבוד השופט עופר גרוסקופף

העותרים:

1. אבי לולו שמריז
2. דקלה לולו שמריז

נגד

המשיבים:

1. ראש אגף כוח אדם
2. ראש המטה הכללי
3. הפרקליטה הצבאית הראשית

עתירה למתן צו על תנאי

תאריכי הישיבות:

י"ז באדר ב' התשפ"ד (27 מרץ 2024);
י"ז בכסלו התשפ"ה (18 דצמבר 2024)

בשם העותרים:

עו"ד רן כהן רוכברגר

בשם המשיבים:

עו"ד רועי שויקה

פסק-דין

השופט דוד מינץ:

עניינה של העתירה בבקשת העותרים, הוריו של אלון לולו שמריז ז"ל, שנחטף לרצועת עזה ביום 7.10.2023 ונורה למוות בשוגג מאש כוחותינו ביום 15.12.2023, להכיר בו כחלל מערכות ישראל, וכפועל יוצא מכך להביאו לקבורה צבאית בבית עלמין צבאי ולהכיר בעותרים כהורים שכולים לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950 (להלן: חוק משפחות חיילים).

הרקע לעתירה וטענות הצדדים

1. ביום 7.10.2023 נפתחה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה על מדינת ישראל. במהלך המתקפה נחטף אלון ז"ל מביתו בקיבוץ כפר עזה על ידי ארגון הטרור חמאס,

והוחזק בשבי ברצועת עזה. ביום 15.12.2023, במהלך ימי לחימה קשים בשכונת שג'עיה שבמזרח העיר עזה, כוח צה"ל ירה לעבר אלון ז"ל ושני חטופים נוספים אשר הצליחו להימלט מכבלי שוביהם ואשר זוהו בשגגה כאיום, וכתוצאה מכך השלושה נהרגו. לאחר מותם הוכרו שלושת החטופים כחללי פעולות איבה.

2. בעקבות האירועים המתוארים, עותר 1, אביו של אלון ז"ל, פנה מספר פעמים למשיבים בבקשה להכיר באלון ז"ל כחלל מערכות ישראל. הוא טען, בתמצית, כי אלון ז"ל זומן לשירות מילואים פעיל עוד ביום 7.10.2023, כפי שעולה גם ממכתב שכתב מפקדו, ואלמלא נחטף היה מגויס למילואים; וכי הוא הפגין יכולות ומיומנויות צבאיות בהצלחתו לחלץ את עצמו ואת חבריו משבי החמאס ובהתנהלותו בשטח לאחר מכן. פניות אלה סורבו על ידי המשיבים בציינם כי הדין הקיים אינו מאפשר להכיר באזרח כחלל צה"ל. מכאן העתירה שלפנינו.

3. העותרים עמדו בעתירתם על כך שעובר לחטיפתו של אלון ז"ל הוא היה משרת מילואים פעיל ביחידת יהל"ם של חיל ההנדסה, ובבוקר פרוץ המתקפה נעשו פעולות לזמנו לשירות מילואים הן על ידי מפקדיו והן על ידי שלישות היחידה בה שובץ. עוד ציינו כי במהלך השבי הצליח אלון ז"ל בתושייה ובגבורה עילאיות למלט את עצמו ואת שני החטופים הנוספים ששהו עמו מהשבי, תוך שימוש בכלים ובניסיון שצבר בשירותו ביחידת יהל"ם, ולאחר מכן הוביל פעולות שונות על מנת שלא להתגלות על ידי מחבלי החמאס ועל מנת לסמן לכוחותינו כי מדובר בחטופים ישראלים. אלא שחרף מאמציו, בסופו של דבר הוא ושני החטופים הנוספים נורו על ידי כוח צה"ל שסבר בטעות כי מדובר במחבלים. לעמדת העותרים, זימונו למילואים של אלון ז"ל בבוקר המתקפה, הצלחתו להימלט ולמלט את חבריו מהשבי תוך הפגנת תושייה רבה, ומותו הטראגי שנגרם בנסיבות צבאיות מובהקות – מצדיקים להכיר בו כחלל מערכות ישראל שנפל במסגרת שירותו הצבאי.

4. העותרים הוסיפו והלינו על כך שבמענה לפניות שהעבירו למשיבים עובר להגשת עתירתם לא נכללה כל התייחסות לזימונו של אלון ז"ל למילואים בבוקר המתקפה; על כך שבשיחה טלפונית שקיים עותר 1 עם משיב 1 (להלן: ראש אכ"א) נמסר לו כי אלון ז"ל לא היה חייל בשעה שנהרג, וזאת מבלי שהדברים נבדקו לעומק ומבלי שנערכה כל פנייה למפקדיו; ועל כך שבמקרים אחרים הכיר צה"ל באזרחים שנהרגו בנסיבות ייחודיות כחללי מערכות ישראל. העותרים הבהירו כי עתירתם אינה מכוונת לזכותם בסעד של ממון או תגמול אחר, שכן הם ממילא מוכרים כהוריו של חלל פעולות

איבה ומבחינה מעשית אין הבדל בין זכויותיהם ככאלה לבין זכויותיהם של הורי חלל צה"ל. תכליתה של עתירתם היא סמלית וערכית בלבד.

5. המשיבים טענו בתגובתם כי דין העתירה להידחות בהיעדר עילה להתערבות. נטען כי בהתאם לדין הרלוונטי, השאלה מיהו חלל צה"ל נגזרת משאלת היותו חייל במועד המוות, ובמקרה זה התשובה לשאלה זו היא שלילית. זאת שכן אלון ז"ל לא זומן לשירות מילואים עת חטיפתו על ידי ארגון החמאס ולא שירת במילואים עת נהרג. לפיכך, וחרף ההבנה לכאבם של העותרים, החלטתם התקבלה על יסוד התשתית העובדתית הרלוונטית ובהתאם להוראות הדין, אשר אינן מקנות להם שיקול דעת בשאלה אם להיעתר לסעדים המבוקשים. הודגש כי ההחלטה התקבלה לאחר בחינה מעמיקה של הנסיבות העובדתיות ובירור שלישותי על דעת המפקדים ביחידה, ותוך התבססות על תחקיר שבוצע על ידי מפקד יחידת יהל"ם אשר הוצג לראש אכ"א. כעולה מתחקיר זה, בצהרי יום 7.10.2023 נעשתה פנייה למשרתי המילואים של מפקדת הפלוגה בה שובץ אלון ז"ל, כולל לאלון ז"ל, אולם הייתה זו "בדיקת זמינות" בלבד ולא קריאה להגיע לשירות מילואים. בהמשך אותו היום אכן נקראו חלק ממשרתי המילואים בפלוגה באמצעות מערכת חיוג אוטומטי, אולם הדבר נעשה במתכונת גיוס חלקית שלא כללה את אלון ז"ל. בנסיבות אלה ונוכח הדין הקיים, הצטברה תשתית עובדתית ברורה ומובהקת המאפשרת לקבוע כי אלון ז"ל לא היה בשירות צבאי בעת חטיפתו ובשעת מותו.

6. עוד הוסיפו המשיבים כי עניינו של אלון ז"ל שונה מעניינם של חללים אחרים שהוכרו כחיילי מילואים לאחר מותם, לרבות המקרים שהוזכרו בעתירה. זאת שכן באותם מקרים דובר במי שנפגעו תוך ביצוע תפקיד אשר נקבע כי הוא תפקיד צבאי שהיה ראוי להיעשות במסגרת שירות מילואים, אך בשל תקלה או כשל כלשהו, לא זומנו כדין לשירות מילואים. עוד הדגישו בתשובתם כי חרף העובדה שטרם מותו פעל אלון ז"ל בתושייה ובאומץ מעוררי השתאות, הוא פעל כאזרח חטוף ולא כחייל, ואין בדין הוראה המאפשרת הכרה בו כחלל מערכות ישראל בשל נסיבות מותו. לצד זאת ציינו המשיבים כי מתוך מודעות לכך שהדין הקיים אינו מספק מענה למקרים הייחודיים שנזדמנו לפתחם בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר והלחימה הממושכת בעקבותיהם, לרבות עניינו של אלון ז"ל, משיב 2 (להלן: הרמטכ"ל) החליט על הקמת ועדה מייעצת לבחינת אופן ההכרה וההוקרה של אזרחים וחטופים שהשתתפו בלחימה או בסיטואציות ייחודיות במסגרת המלחמה (להלן: הוועדה). זאת, תוך בחינת כלל האפשרויות להכיר ולהוקיר מקרים אלו במסגרת הדין הקיים, ואף בחינת האפשרות לשינוי הדין.

7. ביום 27.3.2024 התקיים דיון ראשון בעתירה, אשר חלקו הראשון נערך במעמד הצדדים, וחלקו השני נערך בהסכמת העותרים במעמד צד אחד בהשתתפות גורמי הביטחון. בתומו של הדיון אפשרנו למשיבים להגיש התייחסות בכתב להערוותינו ולמתווה שהוצע על ידינו במהלכו. בהודעתם מיום 4.4.2024 מסרו המשיבים כי נציגי מערכת הביטחון יניחו מצבה צבאית על קברו הארעי של אלון ז"ל, וכן יקימו בבית העלמין האזרחי שבו הוא קבור, בו מצויים מספר קברים צבאיים נוספים, סממנים של חלקה צבאית בהתאם לתנאי השטח. עוד עדכנו כי הרמטכ"ל הורה על תחילת עבודתה של הוועדה אשר צפויה להגיש המלצותיה עד ליום 30.6.2024. על יסוד התפתחויות אלה טענו המשיבים כי העתירה במתכונתה הנוכחית התייתרה, ולחלופין ביקשו כי תינתן להם אפשרות להגיש הודעת עדכון עד ליום 30.7.2024, לאחר שהוועדה תסיים את מלאכתה ותמסור את המלצותיה.

8. בהתייחסות העותרים להודעת המשיבים מיום 7.4.2024 צוין כי חרף הערכתם את נכונות המשיבים להציב מצבה הנראית כמצבה צבאית על קברו הארעי של אלון ז"ל, אין בכך כדי ליתן מענה לבקשתם להכיר בו כחייל וכחלל צה"ל. לפיכך, ובהינתן שמהודעת המשיבים עולה כי הוועדה שתוקם לא תדון בהכרח בסוגיה זו, הם עומדים על עתירתם. עוד חזרו העותרים על טענתם כי סירוב המשיבים להכיר באלון ז"ל כחייל בדיעבד עולה כדי אפליה פסולה ופגיעה בעקרון השוויון. בתוך כך הם פירטו שורת מקרים נוספים שבהם, לשיטתם, הכירו המשיבים באזרחים שלא היו בעת מותם בשירות צבאי פעיל כחיילים וכחללי צה"ל בדיעבד. ממקרים אלו מבקשים העותרים ללמוד הן על סמכותם של המשיבים להכיר באלון ז"ל כחייל וכחלל צה"ל, והן על חובתם לעשות כן.

9. בהחלטה מיום 7.4.2024 הורינו למשיבים להגיב להתייחסות העותרים, ובתוך כך להתייחס למקרים השונים שאליהם הפנו. בתגובתם עדכנו המשיבים כי הונחה מצבה צבאית על קברו הארעי של אלון ז"ל, וכי מעבר לכך הם עומדים על עמדתם כפי שפורטה בתגובה המקדמית לעתירה. עוד עדכנו כי בהנחיית הרמטכ"ל ובאישור שר הביטחון (להלן: השר), ראש אכ"א מינה את חברי הוועדה, ובהם גורמים בכירים בצה"ל ובמשרד הביטחון, אנשי אקדמיה ונציגי ארגונים אזרחיים. בנוסף, פירטו המשיבים את הטעמים להכרה בכל אחת מקבוצות המקרים אליהן הפנו העותרים כחללי צה"ל, וכן הגישו מסמך חסוי המתייחס למקרים קונקרטיים שצוינו על ידם. בהקשר זה גם צוין כי חוק בתי קברות צבאיים (תיקון מס' 4) התשע"ה-2014 עיגן רשימה סגורה של אוכלוסיות המובאות לקבורה בבתי קברות צבאיים, ובכך נסתם הגולל על האפשרות לבחון באופן פרטני את

קבורתו של מי שאינו נמנה עליהן. לבסוף ביקשו המשיבים להגיש הודעה מעדכנת לאחר שיוגשו מסקנות הוועדה עד ליום 30.7.2024. נוכח הסכמת העותרים, נעתרנו לבקשה.

10. לאחר שנעתרנו למספר הארכות מועד שהגישו המשיבים על רקע הימשכות עבודת הוועדה, ביום 18.12.2024 קיימנו דיון שני בעתירה. בדיון, המשיבים עמדו על כך שהוועדה סיימה את עבודתה, אך טרם הושלמו סיכום ממצאיה וגיבוש מתווה ההכרה וההוקרה הייעודי בידי הרמטכ"ל והשר. לפיכך, וחרף ההבנה לכאבם של העותרים ולקושי הכרוך בהימשכות ההליכים, ביקשו המשיבים פרק זמן נוסף לצורך השלמת התהליך וגיבוש המענה האמור. העותרים מצדם עמדו על הכאב האישי הכרוך בהתמשכות ההליכים, אך ציינו כי אם נדרשת המתנה נוספת, הם ימתינו. זאת, אף שלשיטתם ניתן להיעתר לבקשתם על יסוד המסגרת הנורמטיבית הקיימת. נוכח האמור הורינו למשיבים להגיש הודעה מעדכנת בדבר מסקנות הוועדה עד ליום 30.1.2025, תוך מאמץ לסיים בהקדם את הטיפול בנושא רגיש זה.

11. בהודעתם מיום 2.2.2025 עדכנו המשיבים על סיום פעילותה של הוועדה ועל מסקנותיה. צוין כי הוועדה המליצה לשמר את ההבחנה הקבועה בדין בין אזרח לבין חייל, אך נוכח מאפייניהם הייחודיים של אירועי ה-7 באוקטובר הומלץ להסדיר בחקיקה את הסמכות להכיר באזרחים שנפלו באירועים אלו כחללי צה"ל, במקרים גדורים ולפי אמות מידה מתוחמות ומדויקות. הוצע כי סמכות זו תופעל על יסוד חמישה תבחינים מצטברים: מועד המוות (מיום ה-7 לאוקטובר ועד ליום ה-8 באוקטובר); מיקום (אזורי הקרבות במחבלים שחדרו מעזה); זיקה לצה"ל (הפוטנציאל לשייכו לשירות מילואים פעיל בלחימה); פעולה כחייל (ביצוע פעולת לחימה או הצלה יזומה מול פני אויב ולמען הכלל); ונפילה בקרב (להלן ביחד: התבחינים). צוין כי בוועדה נדונה האפשרות להגמיש תבחינים אלה בכל הנוגע להכרה בחטופים שנרצחו בשבי ברצועת עזה. במהלך הדיונים נשמעה הדעה כי יש ליישם לגביהם פתרון מותאם, תוך החלת עיקר התבחינים למעט תבחיני המועד והמיקום. עם זאת בסופו של דבר המלצת הוועדה הייתה כי אין לקבוע כלל שונה בעניינם.

12. עוד ציינו המשיבים כי לאחר שהוועדה הגישה את המלצותיה התקיימו מספר דיונים בראשות השר והרמטכ"ל לצורך גיבוש מענה ייחודי למקרים אלה. בתום הדיונים סברו השר והרמטכ"ל כי אין מקום לפעול לשינוי הדין באופן שיאפשר הכרה באזרחים כחללי צה"ל בהתאם לתבחינים שהומלצו. חלף זאת, הוחלט לקדם מענה ייעודי של הוקרה והנצחה של אזרחים שהפגינו גבורה ראויה להערכה בנסיבות הייחודיות של

אירועי ה-7 באוקטובר והלחימה שבאה בעקבותיהם, ואשר עומדים בתבחינים (להלן: המענה הייחודי). המענה הייחודי יועד לשלוש קבוצות אוכלוסייה, ובהן חטופים שנרצחו בשבי ועמדו בתבחינים למעט תבחיני המועד והמיקום. עוד צוין כי מבחינה שערך ראש אכ"א נמצא כי אלון ז"ל עומד בתבחינים ולפיכך העותרים יהיו זכאים למענה הייחודי, אשר יכלול בין היתר עריכת טקס לווייה אזרחי בעל סממנים צבאיים בבית העלמין שאליו יועתק קברו של אלון ז"ל; אזכור אות הגבורה על גבי המצבה ובאתר "יזכור" של נפגעי פעולות האיבה; ועריכת טקס זיכרון שנתי בהיכל הזיכרון לנפגעי פעולות האיבה. כל זאת בנוסף למצבה הצבאית שהותקנה זה מכבר. נוסף על כך ציינו המשיבים כי השר והרמטכ"ל יבחנו הענקת אות ותעודת הערכה מטעם לאלון ז"ל, לפי הוראות הדין ובהתאם לנהלים החלים לעניין זה. בנסיבות אלה טענו המשיבים בשנית כי העתירה התייתרה.

13. בהתייחסותם להודעת העדכון מטעם המשיבים, עמדו העותרים על כך שהמענה הייחודי שאומץ עניינו בהוקרה ובהנצחה בעלות מאפיינים אזרחיים, ומשכך אינו נותן מענה לסעדים המבוקשים בעתירה ובראשם ההכרה באלון ז"ל כחלל צה"ל. בהקשר זה טענו כי מסקנת הוועדה, שלפיה ההכרה כחלל צה"ל צריכה להישמר למי שהיו חיילים בעת נפילתם, אינה עולה בקנה אחד עם הפרקטיקה שנהגה במשך שנים כפי שהיא באה לידי ביטוי בהחלטות המשיבים במקרים שאליהם הפנו לאורך ההליך. לפיכך, אף אם יש מקום לקבוע אמות מידה חדשות, אין להחילן באופן רטרואפקטיבי על עניינו של אלון ז"ל, בפרט בשים לב לנסיבותיו החריגות והייחודיות. עוד טענו העותרים כי סיווגו של אלון ז"ל כמשתייך לקבוצת האזרחים שהפגינו גבורה ראויה להערכה ונרצחו בשבי ברצועת עזה היא שגויה, שכן יש לראותו כמי שנקרא מבחינה מהותית לשירות מילואים ונהרג מאש כוחותינו. מכל מקום, לנוכח הסעד המבוקש בעתירה, יש לדחות את טענת המשיבים לפיה העתירה התייתרה ודינה להימחק. לצד זאת, ביקשו העותרים שהות נוספת של שלושה חודשים טרם הכרעה בעתירה לשם מיצוי פניותיהם לרמטכ"ל הנכנס וניסיונותיהם לשכנע את המשיבים להכיר באלון ז"ל כחלל צה"ל. זאת בשים לב לכך שהוועדה ביטאה בהמלצותיה גישה מרחיבה ביחס להכרה בחללי המלחמה, שעשויה להביא להכרה בחללי צה"ל נוספים על אלו שגורמי ראש אכ"א הכירו בהם ביחס לאירועי ה-7 באוקטובר.

14. ביום 2.3.2025 נעתרנו לבקשת העותרים והורינו לצדדים להודיע תוך שלושה חודשים אם עלה בידם להגיע לכלל הסכמה עם המשיבים. בהמשך נעתרנו לבקשות העותרים לשהות נוספת להעברת הודעת עדכון מטעמם, ולבסוף ביום 5.6.2026 הוגשה על ידם הודעה כאמור. בגדר הודעה זו ציינו העותרים כי חרף מאמציהם, פניותיהם

להיפגש עם הרמטכ"ל לא נענו, ולפיכך הם מיצו ניסיונותיהם לקידום העניין מחוץ לכותלי בית המשפט. עוד הבהירו כי הם עומדים על כלל הטענות שהעלו לאורך ההליך. על כן, נתבקשו ליתן צו על תנאי ועל יסודו ליתן פסק דין בעתירה.

דיון והכרעה

15. בפתח הדברים ייאמר כי העתירה מעוררת מורכבות אנושית וציבורית כאחד. מדובר באירוע קשה מנשוא בו מצאו אלון ז"ל ושני חטופים נוספים את מותם בנסיבות טראגיות ומצערות ביותר. על כך אין חולק. אף על פי כן, במישור המשפטי – שהוא המונח לפתחנו – בחינה של הטענות שהועלו לפנינו בכתב ובעל-פה מוליכה למסקנה כי דין העתירה להידחות, בהיעדר עילה להתערבותנו בהחלטת המשיבים.

16. הסעדים שנתבקשו על ידי העותרים מתמקדים כאמור בהכרה באלון ז"ל כחלל צה"ל, וכפועל יוצא מכך בהבאתו לקבורה צבאית בבית קברות צבאי ובהכרה בעותרים כהורים שפולים לפי חוק משפחות חיילים. ברם מקובלת עלינו טענת המשיבים שלפיה הוראות הדין הקיימות אינן מאפשרות היעדרות לסעדים אלה בנסיבות העניין.

17. חוק משפחות חיילים מסדיר את הכללים להכרה באדם כחלל צה"ל. סעיף 15 לחוק זה קובע שתי חלופות להגדרת "חלל": האחת, "חייל שנספה במערכה"; והשנייה, "חייל שנפטר וזכאי לקבורה בבית קברות צבאי על פי חוק בתי קברות צבאיים".

בכל הנוגע לחלופה הראשונה, הכרה באדם כ"חייל שנספה במערכה" לפי סעיף 1 לאותו חוק, מותנית בכך שאותו אדם הוא חייל או חייל משוחרר שמותו נגרם כתוצאה מחבלה, מחלה או החמרת מחלה שאירעו בתקופת שירותו ועקב שירותו (לעניין הקשר הסיבתי הנדרש בין מות החייל לבין שירותו הצבאי ראו: בג"ץ 16273-01-26 מכון ירושלים לצדק נ' שר הביטחון, פסקה 8 (31.5.2026) (להלן: עניין מכון ירושלים לצדק)). בכל הנוגע לחלופת החבלה, סעיף 2 לחוק האמור קובע כי רואים בחבלה ככזו שאירעה בתקופת שירותו ועקב שירותו גם אם היא נגרמה בדרכו אל המקום בו הוא שוהה בשירותו או בחזרתו ממנו, ובהתייחס לחייל מילואים – לרבות מקום התייצבותו. מכל האמור עולה אפוא כי מקום שבו מצא אדם את מותו לאחר זימונו לשירות מילואים, מבלי שהדבר התרחש בעת שעשה את דרכו למקום התייצבותו, לא ניתן להכיר בו כחלל לפי חלופה זו.

ובאשר לחלופה השנייה. הזכאות לקבורה צבאית מעוגנת בחוק בתי קברות צבאיים, התש"י-1950 (להלן: חוק בתי קברות צבאיים). סעיף 4 לחוק זה קובע כי חייל

שנפטר יובא לקבורה בבית קברות צבאי. סעיף 14 לאותו חוק מונה רשימה סגורה של אוכלוסיות משרתים נוספות עליהן יחולו הוראות סעיף 4 האמור בשינויים המחויבים, ובהן מי שבעת פטירתו היה חייל מילואים שנהרג בדרכו לשירות מילואים או בחזרתו ממנו (וראו בהקשר זה: עניין מכון ירושלים לצדק, פסקה 9). מכאן כי בכל הנוגע לחיילי מילואים מיוחד חוק בתי קברות צבאיים את הקבורה הצבאית לחיילים שנהרגו בדרכם לשירות מילואים כאמור או בחזרתם ממנו, ואין די בכך שחייל נקרא להתייצב לשירות מילואים כדי להביא להחלת הסדר זה. מכאן אפוא, כי גם החלופה השנייה אינה מאפשרת הכרה במי שמצא את מותו לאחר זימונו לשירות מילואים, מבלי שהדבר התרחש בעת שעשה את דרכו למקום התייצבותו, כחלל.

18. יישומן של הוראות דין אלה בענייננו מוליך למסקנה כי לא נפל פגם בהחלטת המשיבים שלא להכיר באלון ז"ל כחלל צה"ל. אף בהניח כי אלון ז"ל אכן זומן למילואים (וכאמור לעיל, קיימת מחלוקת בעניין זה), אין חולק כי בשל הנסיבות המצערות של חטיפתו הוא לא התייצב לשירות מילואים בפועל וגם לא היה בדרכו לשירות כאמור. זאת כאשר גם על פי מכתב מפקדו של אלון ז"ל שצורף לעתירה, זימונו למילואים נעשה בליל ה-7.10.2023, לאחר שכבר נחטף למרבה הצער לשטח רצועת עזה. אכן, נסיבות חטיפתו ומותו של אלון ז"ל מצערות עד מאוד, והצלחתו להיחלץ יחד עם שני החטופים הנוספים מכלכלם של שוביו בגבורה ובעוז מעוררת השתאות, אך למרבה הצער אין בכך כדי לאפשר את ההכרה בו כחלל צה"ל על פי הוראות הדין הקיימות.

19. יוער כי נוסף על הוראות חוק משפחות חיילים, פקודת מטכ"ל 38.0121 "חייל מילואים שנפגע במהלך גיוסו בשעת חירום" מאפשרת לרשום בדיעבד חייל מילואים שנפגע עובר לחיולו הפורמלי, כחייל שנפגע בעת היותו בשירות פעיל. ברם פקודה זו אינה רלוונטית לענייננו, שכן היא מתייחסת למקרים שבהם חייל מילואים נפגע במקום התייצבותו למילואים, בדרך ממקום ההתייצבות למקום הריכוז (המקום שבו מתבצע תהליך החיול והקליטה), במקום הריכוז, בדרך ממקום הריכוז או ביחידה בה מוצב החייל – נסיבות שכאמור אינן מתקיימות בענייננו.

20. עוד יצוין כי גם אין בחוק תגמול לחייל הנפגע בהצלת חיי הזולת, התשכ"ה-1965, אליו הפנו העותרים בפניותיהם המוקדמות למשיבים, כדי לשנות מהמסקנה האמורה. אמנם, חוק זה מרחיב את גדריו של חוק משפחות חיילים ומורה כי חייל שהקריב חייו עקב הצלת אדם שנקלע לסכנת קיפוח חייו דינו כדין חייל שנספה במערכה (סעיף 2 לחוק האמור). ברם חוק זה מפנה להגדרות המצויות בחוק משפחות חיילים,

המתייחסות כאמור לחייל בשירות צבאי פעיל (סדיר או מילואים), ועל כן גם בהן אין כדי לאפשר את מתן הסעדים המבוקשים בעתירה.

21. אין לחדד, העובדה שהדין הקיים אינו מספק מענה מלא למקרים הייחודיים שהתעוררו בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר והלחימה שבאה בעקבותיהם, ובהם עניינו של אלון ז"ל, מעוררת אי-נחת. ברם כמפורט לעיל, בעקבות כך הורה הרמטכ"ל על הקמת ועדה מייעצת לבחינת מנגנוני הכרה והוקרה לאזרחים ולחטופים אשר השתתפו בלחימה או נקלעו למצבים ייחודיים במלחמה; ולאחר בחינת המלצותיה, הוחלט על קידום מענה ייחודי של הוקרה והנצחה לאזרחים שעמדו בתבחינים שנקבעו – לרבות אלון ז"ל. מענה זה אף עוגן בהחלטת ממשלה מס' 2809 "מענה ייעודי להוקרה והנצחה של אזרחים במלחמת 'חרבות ברזל'" (2.3.2025).

22. אכן, המענה הייחודי לא סיפק את העותרים, אשר עמדו על כך שאלון ז"ל יוכר כחלל צה"ל. ברם מבלי להביע עמדה באשר לטיבו של המענה הייחודי שנבחר, ההחלטה לאמצו – תוך הימנעות מתיקון חקיקה שיכיר באוכלוסייה לגביה הוא חל כחללי צה"ל – מצויה בדל"ת אמות שיקול הדעת המסור למשיבים ואינה מצדיקה התערבות של בית משפט זה. אירועי ה-7 באוקטובר זימנו לפתחם של המשיבים שורה של סוגיות חדשות ומורכבות, ובהן שאלות הנוגעות לאופן ההכרה וההוקרה של מי שפעלו, נפגעו או קיפחו את חייהם בנסיבות חריגות. גיבוש המענה המתאים לשאלות אלה מערב מטבעו הכרעות ערכיות וכרוך בעיצוב מדיניות ציבורית. עניין זה מסור לשיקול דעתן הרחב של הרשויות המוסמכות, וההליך השיפוטי איננו האכסניה המתאימה לקבוע מהו ההסדר הראוי (והשוו: בג"ץ 3017/12 ארגון נפגעי פעולות איבה הארגון היציג נ' ראש הממשלה, פסקאות 10-9 (4.2.2013) (להלן: עניין נפגעי פעולות האיבה)). אכן, אין פירוש הדבר כי החלטות כגון דא אינן כפופות לביקורת שיפוטית (וראו: עניין נפגעי פעולות האיבה, פסקאות 10-9), אולם ביקורת כאמור נעשית באיפוק ובריסון, ומצומצמת לעילות ההתערבות בהחלטות המינהל (ראו: דנג"ץ 70105-05-25 ממשלת ישראל נ' מכון לואיס ברנדייס לחברה, לכלכלה ולדמוקרטיה, המסלול האקדמי המכללה למינהל מיסודה של הסתדרות הפקידים בתל אביב, פסקה 72 לפסק דיני (3.2.2026) והאסמכתאות שם). זאת בפרט שעה שמדובר במנגנון שעוגן בהחלטת ממשלה (עניין נפגעי פעולות האיבה, פסקה 10). בענייננו, ההחלטה על אימוץ המנגנון התקבלה על יסוד תשתית עובדתית מבוססת, לאחר הליך סדור שכלל כאמור ועדה מייעצת אשר ישבה על המדוכה ושמעה מגוון גורמים רלוונטיים, ולא שוכנענו כי קמה עילה המצדיקה את התערבותנו בהחלטה זו. למותר לציין כי הימנעות הממשלה מלאמץ את המלצות הוועדה, בחלקן או במלואן, מצויה בגבולות סמכותה (בג"ץ 6168/12 האוניברסיטה העברית בירושלים נ' המועצה להשכלה

גבוהה יהודה ושומרון, פסקה 36 (24.12.2013)). דברים אלה אמורים ביתר שאת שעה שהמלצות הוועדה מחייבות, כמפורט לעיל, תיקון של חקיקה ראשית, וכידוע אין זה מתפקידו של בית משפט זה להורות לרשויות המוסמכות על ייזום תיקון כאמור או על קידומו (ראו: בג"ץ 3279/14 מנסורה נ' ראש הממשלה, פסקה 10 (21.6.2015)).

23. אשר לטענות העותרים כי סירובם של המשיבים להכיר באלון ז"ל כחלל צה"ל עולה כדי פגיעה בשוויון ואפליה פסולה, בהתבסס על מקרים אחרים שבהם הכירו המשיבים בחללים כחיילי מילואים לאחר מותם. עיינו בכל המקרים שאליהם הפנו העותרים. המשיבים פירטו בהתייחסותם מיום 7.4.2024 ובדיונים שנערכו לפנינו את הנימוקים להכרעותיהם, ובאשר לחלק מהמקרים הוצגו לנו, בהסכמת הצדדים ובמעמד צד אחד, גם הנימוקים שעמדו בבסיס ההכרה באותם מקרים קונקרטיים. מטעמים מובנים אין בידינו לפרט את מלוא הנימוקים שנמסרו לנו ביחס לכל אחד מהמקרים. ואולם לאחר שעיינו בהם, השתכנענו כי ההכרעות שעליהן נסמכים העותרים בטענתם נשענו על נסיבות עובדתיות ונורמטיביות אחרות, וכי אין בהן כדי להקים בסיס לטענה כי בעניינו המצער של אלון ז"ל נהגו המשיבים באופן מפלה.

סיכומם של דברים: חרף ההבנה העמוקה לכאבם של העותרים והשתתפותנו בצערם על האובדן הכבד, לא מצאנו כי החלטת המשיבים חורגת מגדר הוראות הדין, ומשכך אין בידינו להיעתר לסעדים המבוקשים בה. יובהר כי דחיית העתירה משקפת הכרעה משפטית בלבד, כפי שהיא מתחייבת על יסוד התשתית הנורמטיבית והעובדתית הקיימת וכללי הביקורת השיפוטית. לחזית המשפטית מגבלות משלה, ואין בה לגרוע כהוא זה מההערכה הראויה להתנהלותו של אלון ז"ל, אשר גילה אומץ לב יוצא דופן וחריג בנסיבות קשות מנשוא. אנו מצטרפים להוקרתו, ומבקשים להביע את תנחומינו לעותרים ולבני משפחתו.

העתירה נדחית אפוא.

דוד מינץ
שופט

השופטת יעל וילנר:

אני מצטרפת לחוות דעתו של חברי, השופט ד' מין.

ליבנו עם כאבם הקשה מנשוא של העותרים, שאיבדו את היקר להם מכל בנסיבות טראגיות ואיומות, ואנו משתתפים בצערם העמוק. אין עוררין על גבורתו העילאית ועל התושייה יוצאת הדופן שהפגין אלון ז"ל. לצד זאת, כמבואר בחוות דעתו של חברי, הוראות הדין אינן מאפשרות להיעתר לסעדים המבוקשים, ובנסיבות אלו, קצרה ידנו מלהושיע.

יעל וילנר
שופטת

השופט עופר גרוסקופף:

אני מסכים לניתוח המשפטי המפורט בפסק דינו של חברי, השופט דוד מין, ומשכך גם לתוצאה לפיה דין העתירה להידחות.

מבחינה משפטית, ההבחנה בין מי שהוא "חלל צה"ל" לבין מי שהוא "חלל אזרח" היא הבחנה פורמלית-טכנית ולא הבחנה מהותית-ערכית. כך, שכן היא נגזרת על פי קריטריון אובייקטיבי-שרירותי, הסטטוס בו היה החלל בעת מותו או בעת שארעה הפגיעה שגרמה למותו – ולא על פי שיקול דעת רחב יותר ביחס לנסיבות פטירתו, המתייחס לשיקולים כגון חיילות, אומץ לב או גבורה. וטוב שכן, שכן אחרת היינו נדרשים לערוך הבחנות מהותיות בין דם לדם על מנת לקבוע מיהו "חלל צה"ל" – הבחנות המתייחסות לאופן שבו נהג אדם ברגעיו האחרונים – מכך ביקש המחוקק, ובצדק, להימנע.

העתירה שלפנינו מציבה אתגר קשה וקורע לב, מאחר שהיא מוגשת בשמו של אדם שפעל באופן הראוי לכל כבוד והערכה – אלון לולו שמריז ז"ל, אשר בזכות הכשרתו

כחייל קרבי ביחידה מובחרת, הצליח להימלט באומץ לב משוביו ולהוביל בגבורה את חבריו לספו של החופש. אלא שאת כל הפעולות ההרואיות הללו, ביצע שעה שלא היה בשירות צבאי, ומטעם זה אין הוא עומד בקריטריון הפורמאלי לסיווג כ"חלל צה"ל". צר לנו – אך לא נוכל להורות לרשויות הצבא לפעול שלא על פי המבחן הפורמאלי שמאמץ החוק. מבחן זה הוא לא רק בחירת המחוקק, אלא גם הדרך הנכונה להימנע מבחירות טרגיות בהקשר הטעון של "כבוד המת".

הדילמה שבין "החוק" לבין "המוסר" ביחס לכבוד המת היא עתיקה ומורכבת. היא תופסת מקום מרכזי באחד המחזות היווניים הקלאסיים – "אנטיגונה" של סופוקלס. בטרגדיה זו מוצגת הדילמה כבחירה בין "משפט המדינה", אשר הורה כי גופתו של הבוגד פוליניקס, לא תיקבר ולא יתאבלו עליה; לבין "משפט האלים", אשר אוסר להפקיר את כבודה של הגופה, ודרש קבורה שווה לפוליניקס, אשר נלחם נגד העיר, ולאחיו אטאוקלס, שנלחם בעבודה. הבחירה שלפנינו שונה, אך גם היא כרוכה בהתנגשות בין הסדרי החוק לתחושות הצדק. כבית משפט, המחויב למשפט המדינה, מחובתנו לפעול על פי החוק. כבני אדם, המכירים בערך הטוב והנאצל, מבקשים אנו להתנצל בפני העותרים על שאין באפשרותנו לעשות צדק עם זכרו של אלון ז"ל.

עופר גרוסקופף
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ד' מין.

ניתן היום, י"ב באב התשפ"ו (26.7.2026).

עופר גרוסקופף
שופט

יעל וילנר
שופטת

דוד מין
שופט